

ROLANDAS MASKOLIŪNAS

Tarp kanibalizmo ir modernizmo

ROLANDAS MASKOLIŪNAS

Tarp kanibalizmo ir modernizmo

VILNIUS 2022

Kalbos redaktorė
Lolita Petrašiūnaitė

© Rolandas Maskoliūnas, 2022
© Viršelis, Aida Jakaitytė, 2022
© Leidykla VAGA, 2022

ISBN 978-5-415-02641-8

turinys

9		<i>sausis</i>
31		<i>vasaris</i>
63		<i>kovas</i>
79		<i>balandis</i>
91		<i>gegužė</i>
115		<i>birželis</i>
129		<i>liepa</i>
141		<i>rugpjūtis</i>
155		<i>rugsėjis</i>
171		<i>spalis</i>
189		<i>lapkritis</i>
203		<i>gruodis</i>
223		epilogas
229		padėkos
231		svarbiausi veikiantieji asmenys
235		periodiniai leidiniai; muziejai; archyvai
236		šaltiniai

Tarpukariu Lietuvos kultūrinis gyvenimas ima sparčiai vyti Europą. Jau akivaizdžiai matyti ir modernizmo daigai, išdygę tais pačiais metais, kuriuos kai kurie literatūros kritikai ir žinovai įvardija esminiais. Tai 1922-ieji. Greta gyvųjų klasikų vis drąsiau naujas meninės išraiškos formas naudoja jaunosios kartos kūrėjai. Vilniuje darbuojasi Jonas Basanavičius, suprematistines kompozicijas tapo dailininkas Vytautas Kairiūkštis, Panevėžyje mokytojauja ir kuria būsimasis „Laisvės“ skulptūros autorius Juozas Zikaras, rašytoja ir sufražistė Gabrielė Petkevičaitė-Bitė, Tilžėje laikraštį „Darbymetis“ leidžia Vydūnas, Miunchene studijuoja ir dirba Balys Sruoga.

Tačiau daugiausia veiksmo ir kultūrinio šėlsmo yra Kaune, kuris po Vilniaus krašto užgrobimo tapo šalies laikinąja sostine. „Keturių vėjų pranašas“ suburia talentingus poetus išdaigininkus, ketinančius sukelti nemenką skersvėį konservatyvios poezijos *salionuose*. Tuo metu Kaune gyvena ir kuria kunigas, rašytojas Juozas Tumas-Vaižgantas, kunigas ir poetas Maironis (jo 60-mečio jubiliejus 1922 m. spalio 21 d.), kunigas, poetas, literatūros kritikas ir matema-

tikas Adomas Dambrauskas-Jakštas, dramaturgas Petras Vaičiūnas, Vincas Krėvė-Mickevičius (1922-ųjų spalio 19 d. švenčiantis 40 metų jubiliejų), poetai Kazys Binkis, Salys Šemerys ir Juozas Tysliava (pažymintis 20 metų sukaktį lapkričio 1 d.), dainininkas Kipras Petrauskas, kompozitoriai Juozas Tallat-Kelpša ir Juozas Gruodis, tapytojai Justinas Vienožinskis, Antanas Žmuidzinavičius ir Petras Kalpokas, o gamtininkas Tadas Ivanauskas (1922 m. gruodžio 16 d. jam sukanca 40 metų) įkuria Zoologijos muziejų ir svajoja apie zoologijos sodą. Kaune įsisuka tikras kūrybos viesulas, keliamas talentingų asmenybių ir jų ambicijų, kur tradicinių vertybių puoselėtojai susiduria su jaunaisiais talentais, jų literatūriniais eksperimentais, kur kritikuojama, diskutuojama ir sparčiai tvirtėja pasauliui atviros kultūros dvasia.

Šis tekstas – bandymas apžvelgti, kuo 1922-aisiais, prieš šimtą metų, gyveno Lietuva ir pasaulis. Remiantis to meto spauda, laiškais ir atsiminimais, sudėlioti vienerių metų politinių ir kultūrinių įvykių kroniką, kad pajustume laikmečio pulsą. Įkvėptume atmosferos, kurioje buvo kuriama ir puoselėjama mūsų šalies kultūra, kai Tėvynė pasuko modernizmo link. Palygintume save su pasauliu ir su dabartimi. O lygiai po šimto metų, 2022-aisiais, Kaunas yra Europos kultūros sostinė kartu su Liuksemburgo Ešu prie Alzeto ir Serbijos Novi Sadu.

s a u s i s

Sovietų Rusijos valdžią pasiekia vis
daugiau pranešimų apie baisų badą ir
netgi kanibalizmą. Nepagydomai
sergantis Franzas Kafka imasi naujo
kūrinio, o Balys Sruoga iš Miuncheno rašo
laišką savo bičiuliui, nerimaudamas, ar šis
nebus užpykęs. Į Kauną atkeliauja Laisvės
varpas. Tuo metu dar niekas nežino,
kad kur kas vėliau 1922-ieji bus
vadinami modernizmo gimimo
ir suklestėjimo metais.

Balys Sruoga ir Vanda Daugirdaitė, 1921 m.

MAIRONIO LIETUVIŲ LITERATŪROS MUZIEJUS

Pirmosios sausio dienos gana švelnios. Temperatūra svyruoja apie nulį. Tik nuo sausio 5 d. vidutinė paros temperatūra krinta iki penkių laipsnių šalčio. Tikra žiema grįžta sausio 20-ąją – termometras Kaune rodo -12° Celsijaus. (1)

Matų ir saikų rūmai paskelbia, kad nuo sausio 1 d. visoj Lietuvoj galutinai įvedama metrinė saikų sistema. Prekyboje, pramonėje, mokant atlyginimus draudžiama vartoti rusų ir kitus saikus. Vietoj rusų svaro bus svaras, lygus pusei kilogramo, o aršiną reikia keisti metru.

Praėjusių metų pabaigoje Lietuvos ir Rusijos vyriausybės susitarė dėl siuntinių siuntimo į Sovietų Rusiją. Ne daugiau kaip po 16 kilogramų dukart per mėnesį. Bet įdomu, kad siunčiant giminėms kitą tokį pat paketą reikia išsiųsti ir badaujantiems šitoje šalyje.

Problema metų pradžioje – tariamasi, kaip kovoti su dėmėtosios šiltinės ir kitų „limpamųjų“ ligų epidemijomis. Vienas šaltinių – iš Rusijos grįžtantys karo pabėgėliai. Reikia neužmiršti, jog į Sovietų Rusiją dėl karo pasitraukę beveik trečdalis milijono lietuvių. Dabar jie pradeda grįžti.

Panašių problemų turi ir Lenkija. Kadangi „pagrindinė priežastis – nešvara, nutarta stropiai prižiūrėti žydų maldų namus, tremtinių barakus, nakvynių namus“. Kaunas, Šiauliai ir Panevėžys (ir jų apskritys), taip pat Rokiškio

apskritis paskelbtos epidemijos pavojaus zona. Mobilizuoti gydytojai.

1

9

2

2

Nerimą kelia ne tik lenkų, bet ir rusų veiksmai prieš kaimynus. Pernai bolševikai užėmė Gruziją, o dabar gruzinų sukilimas prieš agresorius plečiasi ir atrodo, kad rusai gali būti išvyti.

Marcelis Proustas Naujuosius sutinka pokylyje Paryžiuje. Jis garsus ir labai ligotas.

Kultūrinis gyvenimas laikinojoje sostinėje gana intensyvus. Naujųjų metų išvakarėse vėl skambėjo „Traviata“ su Kipru Petrausku. Mėgėjams teatralams sekasi ne taip gerai. Ne itin palankią spektaklio recenziją sausio pirmąją išspausdina žurnalas „Karys“, atkreipęs dėmesį į juokingą detalę:

*Šiomet Kauno karių dramos mėgėjų kuopelė pastatė per Kalėdų šventes J. Strazdo iš lenkų kalbos verstą V. Peskynskio 3 veiksmų pjesą „Prano laimė“. Apie panelę Eleną ir tapytoją Juozą Pagiegalą. <...> besiglamonėdami ir besibučiuodami vienas kitam grimu tepa rūbus, kas sukelia publikoje nereikalingose vietose juoko...**

* Visų cituojamų straipsnių, laiškų ir kitų tekstų kalba, rašyba ir skyryba autentiška. B. Sruogos laiškų skyryba koreguota. (Red. past.)

Laikraštyje „Lietuva“ skelbiama, jog Kaune netrukus pradės eiti naujas meno laikraštis pavadinimu „Keturi vėjai“:

Eis jis tuo tarpu neperiodiniai. Redaguos poetas Kazys Binkis, artimiausiai bendradarbiaujant jauniausiosios mūsų literatūros atstovams rašytojams Petrui Taruliui, Saliui Šemeriui ir kitiems. „Keturi vėjai“ bus tad kaip ir naujausiosios literatūros organas, kurioje jau aiškiai pradeda reikštis ekspresionistinės kryptys. Laikraštis bus paveiksluotas tapytojų A. Galdiko, V. Jomanto ir kitų.

Rašytojui Thomui S. Eliotui diagnozuojamas kažkoks nervų sutrikimas. Jam rekomenduojama daugiau ilsėtis. Banke, kuriame dirbo, jis gauna tris mėnesius atostogų. Su pirmąją žmona Vivienne Haigh-Wood Eliot jiedu nuvyksta į pajūrio kurortą. Čia Thomas rašo poemą, kuri taps vienu iš modernizmo epochos simbolių. 1921-ųjų lapkritį pakeliui į kitą kurortą Lozanoje jiedu užsuka į Paryžių. Ten Eliotas parašo 19 puslapių poemos variantą. Iš Lozanos grįžta pačioje sausio pradžioje. Jo bičiulis poetas Ezra Poundas padeda paruošti poemą spaudai, ją sutrumpina beveik dvigubai. Gal ir dėl to Eliotas „Bevaisę žemę“ dedikuoja savo draugui, „geresniam rašytojui“. Horace'as Liverightas, atstovaujantis Niujorko leidyklai „Boni and Liveright“ irgi vieši Paryžiuje, kur susitinka su Ezra Poundu. Jiems pietaujant sausio 3 d. jis pasiūlo išleisti Ezros, J. Joyce'o ir T. S. Elioto naujus kūrinius. Elioto knygos

premjera numatyta rudeniui. Beje, stebėtinai panašios tematikos ir stiliaus Madisono Caweino poema, pavadinta „Waste Land“ („Dykvietė“), išspausdinta dar 1913 m. žurnale „Poetry“.

*Briar and fennel and chincapin,
And rue and ragweed everywhere;
The field seemed sick as a soul with sin,
Or dead of an old despair...**

Kažin ar tai atsitiktinumas, nes Eliotas tikriausiai skaitė 1913-ųjų sausio mėn. „Poezijos“ numerį. Jame buvo išspausdintas E. Poundo straipsnis apie Londone kuriančius poetus. Tačiau T. S. Eliotui tai – ne problema. „*Blogas poetas kopijuoja, geras poetas vagia*“, – tvirtina jis.

Sausio 2 d. Lietuvos atstovybės bute Maskvoje nužudomas kapitonas Kostas Avižienis, karo atašė padėjėjas. Vietos valdžios atstovai teigia, kad jis nužudytas ne dėl politinių priežasčių, bet iš pavydo, kai kažkoks rusas aptiko kapitoną su jo žmona. Kūnas parvežtas į Lietuvą sausio 10 dieną.

Sausio 4 d. prasideda Mokytojų konferencija. Ta proga 5 d. atidaroma Mokslo priemonių ir vaikų darbų paroda.

* *Erškėtuogės, pankoliai ir kaštainiai, / Ir rūtos, ir ambrozijos aplinkui; / Laukas atrodė ligotas it nuodėminga siela, / Ar miręs nuo įsisenėjusios nevilties...*

Sausio 8 d. lenkai mėgina Vilniuje rinkti Seimą. Tačiau nepaisant agitacijos, lietuviai, žydai ir baltagudžiai atsisako dalyvauti. Rinkimų komisijose dalyvauja tik lenkai. Tiesa, rinkimai skelbiami įvykę, bet dėl daugybės pažeidimų jų nepripažįsta nei Tautų Sąjunga, nei tokios valstybės kaip Anglija, Italija, Prancūzija.

Lietuvius sukrėtė, bet kartu ir suvienijo 1920 m. spalio 9 d. L. Želigowskio įvykdytas Vilniaus užgrobimas. Operacijos planą parengė klastingasis Lenkų armijos vadas Józefas Piłsudskis, svajojęs atkurti Abiejų Tautų Respubliką. Juo skaudžiau, kad sostinė buvo prarasta taip greitai. Vos prieš pusantro mėnesio, rugpjūčio 25 d., į Vilnių įžengusi Lietuvos kariuomenė išvijo nenoriai besitraukusios bolševikų armijos likučius. Lenkai tampa pagrindiniais Lietuvos priešais. (2)

Sausio 10 d. Ženevoje Tautų Sąjungos taryboje svarstomas Vilniaus klausimas. O tuo tarpu „*į tamsiausias gyven-tojų minias lenkai ypatingai kreipia savo pašėlusią agitaciją, žadėdami žemės, taikos, ramybės ir kitokių gėrybių*“, – rašo „Trimitas“. Tą pačią dieną Lietuvos Steigiamasis Seimas atnaujiną darbus po atostogų.

Būsimasis lietuvių literatūros klasikas, „Milžinų paunksmės“ autorius Balys Sruoga nuo praėjusių metų rudens gyvena Miunchene, studijuoja meno ir vokiečių literatūros istoriją, o jo mylimoji Vanda Daugirdaitė tuo

pat metu Berlyno universiteto Filosofijos fakultete krem-
ta istorijos mokslus. Su būdingu jam užsidegimu Balys
dieną naktį sukasi šio menų miesto įvykių sukūryje: sėdi
menininkų kavinėse, lanko teatrus, meno galerijas. „Hof-
brauhaus“, „Franziskaner“, „Maksimilianeum“... Kaip
„Vilkolakio“ teatro laikais Kaune, kur buvo juokaujama,
rašoma, liejosi sąmojis ir alkoholis. Kartu studijuojantieji
net stebisi, kaip jis spėja mokytis? O Balys dar bendradar-
biauja žurnaluose, klaidžioja po kalnus, gėrisi Izaro upe,
plukdančia svaiginamai žydrus vandenis ir rašo puikiai
profesorių vertinamus darbus. Tačiau iš jo tekstų matyti,
jog gyvenimas užsieny ir meilės kančios graužia gaivališ-
ko menininko sielą. Savo baimes, liūdesį jis atvirai aprašo
laiškuose, ypač skirtuose mylimajai Vandai.

*Laukinis liūdnumas ir laimė, kalėjimas amžiuos ir pašėlu-
si valia, gyvenimo padugnė, piktas kerštas ir pasiryžimo
šventumo nekaltybė, požemio klaikumos rauda ir begali-
nis beprotingas džiaugsmas, – visa gyvenimo disonansų
aidija turbūt ne mano vieno išpažinties verta.*

*Ir jeigu aš esu, tai todėl, kad žinau kiekviename pake-
leivingame broly ir sesery gyvenančią sielą mano.*

*Ir jeigu aš būsiu, tai tik todėl, kad mūsų niekas ne-
miršta.*

*Todėl aš ir einu į gyvenimą mylėdamas žemę, tą žiau-
rią, rūščią, drėgną. Todėl ir negailestingai suskaitytos
mano dienos man yra palaimos žemė. Ir ištremty iki du-
gno išsemdamas aš maną dalią, laiminu žemės sultis ir
amžinai grįžtančią dainą.*

(IŠ POEZIJOS ANTOLOGIJOS „VAINIKAI“, 1921)

Studijos, vertimai ir įvairūs nuotykių bei kvailiojimai kol kas trukdo B. Sruogai susikaupti savo paties kūrybai. Sausio 7 d. Čikagos lietuvių dienraštyje „Naujienos“ išspausdinta dvylikos posmų ekspresionistinė poema „Miestas“ bus vienintelis šiemet pasirodęs jo poezijos kūrinys. Štai kaip ji prasideda:

*Žviegia tramvajai, dunda asfaltas,
Rangosi minios, autai mauroja...
Vartai, bažnyčios dievas prikaltas,
Iš amžinybės miestan atkeltas,
Pusnuogės mergos – gatvės doroje...
Kartais suklinka išgąstis šaltas,
Kartais našlaitis suašaroja...
Rangosi minios, autai mauroja,
Žviegia tramvajai, dunda asfaltas... (3)*

Sausio 11 d. Balys Sruoga rašo iš Miuncheno bičiuliui Albinui Rimkai (vienam iš Lietuvos žemės reformos architektų), gilinančiam ekonomikos žinias Frankfurte prie Maino: „Dėkui už gromatą ir knygą. O aš maniau, kad Tu pik-tas išvažiavai iš Miuncheno, sakiau: velnias. Kadangi tu para-šei gromatą ir atsiuntei knygą, tai aš manau, kad tu nepiktas: tai labai gerai. Ką tu sakei apie mano kaimynę ir šeimninę – viskas teisybė – spekuliantai kaip kiaulės – ir durni. O su kai-minka turiu tokią bėdą, kad nusprendžiau kuo greičiausiai kito kambario ieškot. Trauk ją velniai!“ (4)

Balys Sruoga, jo mylimoji Vanda Daugirdaitė ir jo bičiulis Albinas Rimka Miunchene kartu praleido 1921-ųjų

Kalėdas, lankydami teatrus, koncertus, meno muziejus ir garsias aludes. Iškart po Kalėdų Albinas, labai anksti atsi-
kėlęs ir neatsisveikinęs, išvyksta iš Miuncheno pas Jadvy-
gą Čiurlionytę į Leipcigą. Balys ir Vanda spėlioja, kodėl taip
nutiko. Pasirodo, viskas paprasta. Albinas Rimka tiesiog
nenorėjo pažadinti bičiulių.

Sausio 10 d. Steigiamojo Seimo posėdyje, kuriam pirmi-
ninkauja Aleksandras Stulginskis, vienas svarbiausių klau-
simų – kultūrinių vertybių susigrąžinimas iš Sovietų Ru-
sijos. Deja, tą daryti lietuviams sekasi sunkiai. Visų pirma
trūksta specialistų, galinčių argumentuotai pagrįsti reika-
lavimus, ypač archeologijos srities. Rusai tuo naudojasi, vil-
kina procesą arba atsisako pripažinti Lietuvos prašymus.

Sausio 12 d. iš JAV atkeliauja Amerikos lietuvių dova-
na – Laisvės varpas. Jis bus iškeltas Kauno Karo muziejaus
bokšte, o pirmą kartą suskambės per ketvirtąsias Nepri-
klausomybės metines vasario 16 d.

Tą pačią dieną į JAV išvyksta tapytojas Antanas Žmui-
dzinavičius ir kompozitorius Juozas Naujalis. Šiai kelionei
kompozitorius rengėsi jau senokai. Jį pakvietė Amerikoje
gyvenantys jo buvę mokiniai. Planuojami koncertai. Dėl
to J. Naujalis tikisi, kad kelionė padės šiek tiek užsidirbti
senatvei.

Tuo tarpu A. Žmuidzinavičius turi ypatingą misiją. Lietuvos šaulių sąjungos pavedimu jis turi steigti šaulių rėmėjų būrius ir rinkti finansinę paramą. Paaiškėja, kad Antanas ne tik puikus tapytojas, bet ir organizatorius. Jam pavyksta surinkti daugiau nei 18 000 dolerių, už kuriuos šauliai įsigis namus Kaune. Kartu su Omahos lietuvių delegacija jis nuvyks į Vašingtoną pas tuometį prezidentą Warreną Hardingą dėl Lietuvos pripažinimo *de jure*. Be abejo, viešnagės metu Antanas suras laiko tapyti JAV ir Meksikos peizažus.

Garsus mokslininkas Edison sako, jog neužilgo bus galima padaryti auksą iš paprastų metalų, cheminiai suliejant jų dalis. Vokiečiai jau išrado būdą daryti deimantą. Taip esant, auksas ir deimantas atpigs, kaip bolševikų rubliai ar lenkų markės.

(„TRIMITAS“, NR. 5)

Kaune įsikuria restoranų savininkų ir įmonių, prekiaujančių svaigiaisiais gėrimais, sąjunga. „Trimito“ žurnalistas nelabai tuo patenkintas: „*Matoma, visos Lietuvos smuklininkai stengsis susijungti į vieną galingą žmonių svaiginimo organizaciją.*“ Tarsi atsakant į šį veiksmą, nuo 29 d. prasi-
deda Blaivybės draugijos organizuota blaivybės propagan-

dos savaitė. Draugijos nariai ketina iki vasario 5 d. skaityti paskaitas, rengti vaidinimus apie alkoholio žalą.

Sausio 18 d. atsistatydina dr. Kazio Griniaus vadovaujamas ministrų kabinetas.

Naktį iš sausio 19 į 20 d. Vilniuje lenkai krečia lietuvių ir baltgudžių įstaigas, redakcijas, kai kurių visuomenės veikėjų butus. Areštuoja 30 lietuvių ir baltgudžių visuomenės veikėjų, taip pat Mykolas ir Vaclovas Biržiškos.

Sausio 20 d. Balys džiaugiasi gavęs iš mylimosios ilgai lauktą laišką:

<...> tiesa, senai, senai rašytas, nepažymėta kada, bet dar prieš tą nelemtą streiką. Bet man vis viena gerai. Aš dabar vos sugrįžau iš „Lohengrino“ ir radau tavo laiškutį. Ir kaip gerai. Per tą 10 dienų aš maniau, kad visai negerai bus. Ir jaučiausiu fiziškai blogai, ir be galo liūdna buvo, ir šalta. Ištiesas dienas sėdėjau namie, galva užė ir kažkokios mintys painiojos. O šiandie aš sveikas, ir kaip gerai, kad aš šiandie nuo tavęs gavau laiškutį!

Šiandie man po „Lohengrino“ toks ūpas, kad aš galvot visai negaliu, o ir tau taip senai berašiau – jau, rodos bus 5–6 dienos, ir man noris taip truputį užsimerkus pa-būti ir nieko negalvoti, tik pasakyti tau ne žodžiais, ne

žvilgsniu, tik tyliu sielos plastėjimu, kad kažkur toli toli už perregimų kalnų toks tylus kaip aš skamba ir mūsų paslaptį dainuoja. Ir skamba, ir dainuoja, ir rodos man, kad aš tame dainavime girdžiu, kaip tavo širdis plasta, ir rodos man, kad net nei mūsų nėra, kad mes tik tėsame toji neregimo varpo paslaptinga daina. O, taip, truputį užsimerkti, truputį prie tavęs prisiglausti, tavo ranką prie krūtinės prispausti, taip tyliai tyliai paklausyti, kaip tavo širdis šneka. Ir mielą mielą pasaką regėti, ir būti vėl kaip pasaka, kaip neregimo varpo skambėjimas, kaip pirmo pavasario žiedo žydėjimas, kaip tavo širdužės plastėjimas – Ir kad tu būtum vėlei ir vėlei pasakinga karaliūnaitė – numylėtas Vandukas mano!

Aš ir nežinau, kaip tau pasakyti, bet aš taip noriu tau pasakyti dar ir dar, ir dar sakyti, kaip aš dėl tavęs gyventi noriu, kaip aš dėl tavęs žydėti noriu, kaip aš noriu dar ir dar švenčiau mylėti! Ir, rodos, nors aš ir tūkstančius kartų tą žodį kartotau, niekumet negalėtau pasakyti visa, kas širdyje auga ir žydi – dėl tavęs, dėl tavęs! Kad aš galėtau užsupti tave, užliūliuoti, kad aš galėtau tau skaidrią pasaką atnešti! Kažkur toli skamba nematomas varpas ir neša paslaptį, ir dainuoja – tu mano, tu mano! Klyktau pasauliui – šventas – šventas – šventas regėjimas mano, bet kažkur skamba dainuoja varpas, ir aš galiu tik atsi-klaupiti ir nutilti.... Nes aš niekumet savęs taip nejaučiu, kaip aš Tavimi gyvenu.

Ar Tu jau miegi? O aš Tau meldžiuosiu ir mano mal-dai aš vieną žodį težinau – numylėta – numylėta – numylėta!

Vienerių metų neįtikėtinų įvykių, sutapimų ir meninių atradimų kronika

1922-ieji Lietuvoje ir pasaulyje pasižymi stulbinamais kraštutinumais. Iš neseniai pasibaigusio Didžiojo karo pelenų kyla naujos meno išraiškos formos ir idėjos. Paryžiuje gyvenantis airis išleidžia genialią, kritikų supriešinsiančią knygą; JAV savo karjerą pradeda jaunas džiaz trimitininkas, o sunkiai sergantis F. Kafka sėdasi rašyti „Pilį“. Psichoanalizės guru Z. Freudas diskutuoja su dramaturgu A. Schnitzleriu apie senatvę ir mirtį, C. G. Jungas mėgina suvokti meilės poveikį psichikai, o Paryžiuje pirmą ir vienintelį kartą vakarėlyje susitinka M. Proustas, J. Joycė'as ir P. Picassas.

Modernizmo vėjai jaučiami ir Lietuvoje, kur jauni akiplėšos paldieninkai su Kaziu Binkiu priešaky kritikuoja Maironį ir šokiruoja kitus klasikus, išleidę „Keturių vėjų pranašą“, o Miunchene studijuojantis Balys Sruoga kursto šį konfliktą. Jo laiškuose mylimajai Vandai atsiskleidžia ne tik kasdienio gyvenimo rūpesčiai ir meilės kančios, bet ir svaiginanti laisvė ir galimybės, moderni, kitoniška ateitis. Lietuva tampa valstybe su savo Konstitucija, universitetu ir valiuta, o sportiškas lakūnas Steponas Darius – krepšinio, antrosios Lietuvos religijos, pribuvėju.

Deja, tuo pačiu metu pasaulyje stiprėja politinės audros. Sovietų Rusijoje žmonės masiškai miršta badu, Stalinas perima iš merdinčio Lenino valdžią į savo rankas, o Adolfas Hitleris Vokietijoje pradeda sakyti neapykantą kurstančias kalbas. Nejau R. M. Rilks, O. Milašiaus ir kitų rašytojų metafizinio nerimo kupinos poemos iš tiesų pranašauja žmonijai naują katastrofą?

ISBN 978-5-415-02641-8

9 785415 026418